



ВРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Наявність та використання даних
дезагрегованих за ознакою статі

PROSTO

Цей документ розроблено експертами проекту PROSTO «Підтримка доступності послуг в Україні». Проект фінансується Урядом Швеції та реалізується шляхом делегованого співробітництва SALAR International – дочірньою компанією Шведської асоціації муніципалітетів та регіонів SALAR. Зміст цієї публікації не обов'язково відображає погляди згаданих донорів.

Грудень 2023



SALAR International 



Міністерство
цифрової трансформації
України

 МІНІСТЕРСТВО
ВІДНОВЛЕННЯ

ЗМІСТ

Загальне ознайомлення з важливістю збору даних, дезагрегованих за ознакою статі, для покращення надання послуг на місцевому рівні та у процесах відновлення	4
Коротко про роботу PROSTO з гендерними паспортами	5
Практики партнерських громад щодо роботи з гендерними паспортами	7
Загальні висновки та пропозиції щодо збору даних	8

ЗАГАЛЬНЕ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ВАЖЛИВІСТЮ ЗБОРУ ДАНИХ, ДЕЗАГРЕГОВАНИХ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ, ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ТА У ПРОЦЕСАХ ВІДНОВЛЕННЯ

Планування будь-чого неможливо уявити без вихідних даних. А опора на дані, розподілені за ознакою статі та іншими ознаками, є частиною планування, що прагне бути максимально адресним, ефективним і якісним. Планування політик та їхня реалізація через надання публічних послуг також потребує даних, оскільки сам факт наявності послуги вже не вважається достатнім досягненням, натомість — іде робота над розширенням доступності та підвищенням якості надання послуги для різних груп населення. Саме у зв'язку з цим на перший план виходить збір даних про тих, кому послуги адресовані, хто реально ними користується, із якими бар'єрами в отриманні послуг стикаються ті чи інші групи жителів(-ок) громад.

Крім іншого, потреба в актуальних даних підвищується у зв'язку із суспільними процесами, спровокованими повномасштабною війною, а саме суттєвим її впливом на соціально-демографічну ситуацію як в Україні в цілому, так і в територіальних громадах зокрема. Гостроти додає той факт, що ці зміни не є остаточними, оскільки війна триває. А планування в умовах кризи є ще більш вибагливим до наявності відправних даних, адже вкрай складно, наприклад, допомагати, не розуміючи кому і яка саме допомога потрібна. Такі ж труднощі і з плануванням відновлення, оскільки, якщо не брати до уваги дані, дезагреговані за ознакою статі, важко прогнозувати, чого саме потребує громада — дитячого садочка, паліативного відділення чи школи. Таким чином, врахування потреб різних груп населення при відбудові громад додає актуальності роботи з даними. Це дозволяє справедливо розподіляти ресурси між різними групами населення в громаді, сприяючи рівності та запобігаючи соціальному напруженню.

Проблема із збором, наявністю і доступністю деталізованих даних щодо населення України, а особливо — брак даних, дезагрегованих за ознакою статі, в тій чи іншій мірі визнається на всіх рівнях. Окремо постає проблема аналізу наявних даних. Водночас саме децентралізація є передумовою для розв'язання цієї проблеми на місцевому рівні, оскільки з'являються безпосередньо зацікавлені у даних стейкхолдери — ті, хто приймають рішення в інтересах територіальної громади. Крім того, одним із делегованих повноважень ОМС визначено статистичний облік громадян, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території (ЗУ «Про місцеве самоврядування», ст. 27).

КОРОТКО ПРО РОБОТУ PROSTO З ГЕНДЕРНИМИ ПАСПОРТАМИ

Складання гендерного паспорта громади було запропоновано в межах проекту PROSTO як підтримка громад у розбудові доступності і якості публічних послуг. Рекомендована модель гендерного паспорта, що спиралась на Методичні рекомендації з реалізації гендерного підходу та підходу, що базується на дотриманні прав людини, на рівні територіальних громад (наказ Міністерства соціальної політики України від 27.12.2022 № 359), дозволяла не лише продемонструвати кількість жінок і чоловіків у розрізі вікових і соціальних груп у громаді, а й через призму отримання жінками і чоловіками послуг, які надаються на місцевому рівні, виявити прогалини, що засвідчують проблеми з доступністю послуг для окремих груп жителів(-ок).

Набір даних, дезагрегованих за ознакою статі, у запропонованій моделі гендерного паспорта громади, було зібрано згідно з такою структурою:



48

територіальних
громад



Роботою було охоплено 48 територіальних громад, які стали партнерками проекту. Громади взяли участь у навчальній сесії, яка актуалізувала потребу у зборі і в аналізі даних, у складанні гендерного паспорта тощо. Для збору даних громадам було рекомендовано залучити галузеві структурні підрозділи виконавчих органів місцевої ради та інші служби, які надавали послуги жителям(-кам) громади. Водночас «точкою входу» для збору даних у більшості випадків став ЦНАП. Для роботи із складання гендерного паспорта було обрано ЦНАП у зв'язку з тим, що, згідно з даними досліджень, адміністративними послугами хоча б раз на рік користується близько 80% населення громади, відповідно, у ЦНАП створюється можливість збирати дані щодо більшості жителів(-ок) громади. Крім того, ЦНАП виступає часом чи не найбільш цифровізованою структурою в громаді, що дозволяє акумулювати зібрані дані.

Громадам було запропоновувати проводити збір даних впродовж 1 місяця та, у разі недоступності даних, зупинитись на тому, що було зібрано. Адже не менш важливим стало визначення того, які сфери надання послуг мають найбільші проблеми із збором даних.

ПРАКТИКИ ПАРТНЕРСЬКИХ ГРОМАД ЩОДО РОБОТИ З ГЕНДЕРНИМИ ПАСПОРТАМИ

Попри те, що не було ситуацій, за яких дані для громад були безперешкодно доступні, упродовж проекту були напрацьовані як більш успішні практики, так і перелік основних викликів при зборі даних.

Так, успішна практика збору даних в **Почаївській громаді** (Тернопільська область) підтвердила важливість відповідної політичної волі: інтерес і залученість керівництва громади. Це є запорукою успішної діяльності по зборі даних і від структурних підрозділів виконавчих органів місцевої ради, і від інших служб, як-от: Центри зайнятості, служби, що працюють у сфері громадського порядку та безпеки тощо. Організована системна робота із старостами й іншим персоналом ОМС дала можливість отримати дані щодо розподілу населення за статево-віковими групами на рівні населених пунктів, що входять до складу старостинських округів. Досвід Почаївської громади багато в чому надихнув інші громади на складання своїх гендерних паспортів, а ознайомлення з даними гендерного паспорта громади дозволило помітити її специфіку, а саме низький відсоток зайнятого населення серед чоловіків. Отже, що у перспективі варто взяти це до уваги, плануючи економічний розвиток громади.

Практика **Роганської громади** (Харківська область, деокупована громада) цікава різноманіттям джерел отримання інформації, які включали: звітність щодо видачі гуманітарної допомоги окремим групам населення (пенсіонери, люди з інвалідністю, сім'ї з дітьми, ВПО тощо), запит на отримання даних від Пенсійного фонду України, депутатські звернення до статистичних служб регіонального рівня, запит до територіальних центрів комплектування і соціальної підтримки, які мають дані щодо учасників і учасниць бойових дій, запит до відділу освіти, який володіє інформацією щодо осіб до 18 років, інформація про проекти, спрямовані на окремі цільові групи, наприклад на молодь (у такий спосіб отримано інформацію щодо вікової групи 14–35 років). На час складання гендерного паспорта громада мала нагоду застосувати його під час вирішення питання забезпечення опалювального сезону в одному з населених пунктів громади, оскільки потенційний донор поцікавився, хто саме проживає у цьому поселенні, і, отримавши у відповідь розгорнуту інформацію щодо його жителів(-ок), і зокрема дівчат і хлопців, надав фінансову допомогу для придбання необхідного обладнання.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗБОРУ ДАНИХ

Необхідно визнати, що наразі територіальні громади України не мають готових і простих рішень щодо збору даних, зокрема, дезагрегованих за ознакою статі. На місцевому рівні ще має бути розвинена система статистики, яка б змогла забезпечити збір верифікованих цифрових даних на регулярній основі.

Водночас наявність політичної волі в громаді, розуміння цінності таких даних, і хоча б початкові практики їх збору дозволяють знайти і об'єднати ресурси для складання гендерного паспорта. Необхідні для цього передумови охоплюють: кваліфіковані кадри (людський ресурс), знання, так звані «м'які» навички, і, зрештою, відповідальність перед жителями(-ками) громади. Адже збір даних відбувається в їх інтересах.

Здатність громади збирати дані, зокрема й розподілені за ознакою статі, у певній мірі залежить від кваліфікації керівництва кожного структурного підрозділу виконавчого органу місцевої ради. Водночас, наявність у структурі виконавчих органів відділів, відповідальних за економічний розвиток, інвестиції, міжнародну співпрацю, є ознакою готовності до збору даних та їхнього аналізу. Зі свого боку гендерний аналіз, що базується на даних гендерного паспорта громади, дозволяє планувати розвиток, що відповідає різноманіттю потреб жінок, чоловіків, дівчат і хлопців.

Як результат роботи над складанням гендерних паспортів нами сформульовано пропозиції для керівництва громад щодо ініціації та розвитку системи збору даних, зокрема дезагрегованих за ознакою статі (далі — даних). Зокрема, пропонується звернути увагу на такі питання:

- Ініціація збору даних на будь-якому етапі становлення громади, не чекаючи «кращих часів».

- Інтеграція обов'язкового збору даних та їх використання в стратегічні документи органів місцевого самоврядування, як-от статут територіальної громади, стратегія розвитку.

- Розбудова ресурсу забезпечення реалізації цілей гендерної рівності (відповідальних осіб, структурних підрозділів, які мають володіти компетентностями щодо роботи з даними, дезагрегованими за ознакою статі).

- Закріплення відповідальності за наявність даних у звітності всіх виконавчих органів місцевої ради; прийняття звітності за умови наявності в ній цих даних.

- Об'єднання зусиль для збору даних через організацію системної роботи, в якій визначені відповідальні структурні підрозділи виконавчого органу місцевої ради і відповідальні особи.

- Організація взаємодії з усіма службами, які надають публічні послуги на території громади (наприклад, у сфері працевлаштування, забезпечення громадського порядку та безпеки) для отримання даних у межах їхніх компетенцій.

- Систематичний збір даних у відповідності до звітних періодів – щонайменше, за півроку, за рік.

- Забезпечення публічності наявних даних, що дозволяє демонструвати виявлені прогалини, спонукати інші зацікавлені сторони збирати дані, планувати діяльність з опорою на такі дані, долати гендерні розриви тощо.

- Використання зібраних даних для проведення гендерного аналізу, тобто виявлення відмінностей у становищі жінок і чоловіків. Якщо з'ясується, що чоловіки і жінки в різній мірі користуються тими, чи іншими публічними послугами, мають з'ясуватись причини такої нерівності.

- Вжиття заходів на усунення нерівності у користуванні послугами різними групами населення через викорінення причин цієї нерівності, наприклад, через застосування мобільних рішень, гнучких годин роботи, інклюзивної та доглядової інфраструктури тощо.

- Забезпечення покращення надання послуг через моніторинг, який спирається на вимірювані показники (індикатори) результативності, що включають дані, дезагровані за ознакою статі.

«

Збір даних, розподілених за ознакою статі, може бути покращений, якщо в громадах будуть знати, які показники потрібні для моніторингу гендерної рівності у різних сферах життєдіяльності – освіті, культурі, економіці. Часом служби просто не знають які саме дані необхідно збирати

»

Андрій Чубик, заступник міського голови Почаївської громади Тернопільської області

«

Навчання проектів міжнародної допомоги переконало нас у важливості збору інформації про гендерний та віковий склад нашої громади. Поступово ми перейшли від тези про необхідність наявності цих даних для подачі заявок на донорську підтримку, до усвідомлення ефективності їх збору та аналізу для планування розвитку громади, оцінки ресурсів і прогнозування ситуацій, які потребують уваги місцевої влади

»

Максим Безверхий, депутат, в.о. начальника відділу економічного розвитку, інвестицій, міжнародної співпраці, комунікації та туризму виконавчого комітету Роганської селищної ради Харківської області

2023

PROSTO

Підтримка доступності
послуг в Україні